

Küzgü

Afyon Karaçay Balkar Kafkas Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınıdır

Sayı: 2, Afyonkarahisar, 2006.

Tubanlı Køl -Karaçay
Ufuk Tavkul

'BİRLİKTE TİRLİK'

Karaçay-Malkar Nesrinde Bir Usta ALİM TÖPPE

Çağdaş Karaçay-Malkar edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Alim Töppe, 1937 yılında, Rusya Federasyonuna bağlı Kabardey-Balkar Cumhuriyetinde, Köndelen köyünde doğmuştur. Babasının adı Muhammet'tir. Alim Töppe, henüz çocuk yaşta iken, 8 Mart 1944 tarihinde, halkıyla birlikte Kırgızistan'a sürgüne gitti. Bu sebeple ilk ve orta tahsilini sürgün yeri olan Kırgızistan'da yapmıştır. Yüksek tahsilini ise 1963 yılında Moskova'da Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsünde tamamlamıştır.

Moskova'da yüksek tahsil yaptığı sırada tanıştığı Rus şairi Yevgeni Dolmatovski, Alim Töppe hakkında şöyle söylemektedir: "Edebiyat Enstitüsünde samimi ve coşkulu şiirler yazan genç bir Malkar şairiyle tanıştım. Kendisi şimdi yurduna döndü. Karaçay-Malkar çok güçlü bir şaire kavuştu."

Tahsilini tamamladıktan sonra memleketine dönerek bir süre "Kommunizmge Col" gazetesinde çalışmıştır. Daha sonra 1967 yılında Kabardey-Balkar Bilim ve Araştırma Enstitüsünde Uzman olarak göreve başlamıştır. 1971 yılında SSCB Yazarlar Birliğine üye olarak kabul edilen Alim Töppe, 1974 yılında tekrar Moskova'ya gitmiş ve Moskova Pedagoji Enstitüsünde edebiyat sahasında yüksek ihtisas yapmıştır. Yurduna döndükten sonra 1982 yılından itibaren uzun bir süre Kabardey-Balkar Yazarlar Birliği Genel Sekreteri olarak çalışmıştır.

Edebiyat sahasında hem şiir ve hem de nesir türünde eserler veren Alim Töppe, genel olarak bütün edebiyatçılarda görüldüğü gibi, edebî hayatına önce şiir yazarak başlamıştır. Şiirlerinde destansı bir hava vardır. "Canım Sense" [Canım Sensin] adlı ilk şiir kitabı 1959 yılında yayınlanmıştır.

Karaçay-Malkar edebiyatını geliştirme çabasında olan Alim Töppe, 1960'lı yılların ortalarından itibaren roman ve hikâye yazmaya ağırlık vermiştir. Yazarın "Cannetni Kızı" [Cennetin Kızı] adlı ilk hikâye kitabı 1966 yılında

ADILHAN ADILOĞLU

yayınlanmıştır. Alim Töppe, eserlerinde klasik Rus edebiyatı kalıplarında Karaçay-Malkar kültürünü başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Meselâ "Otluk Taşla" adlı [Çakmak Taşları, 1969] adlı romanında, yüksek dağlık arazilerde, zor şartlarda, kıt kanaat geçinen Malkarlıların kendi hallerindeki sade hayatını anlatmaktadır. Bir başka Malkarlı yazar İbrahim Baba [1936-2002] bu romanla ilgili olarak şunları söylemektedir: "Okuduğum bu romanda kusursuzluğun huzurunu buldum. Millî kültürümüzün dolu dolu anlatıldığı, edebî düzeyi yüksek bir eser."

Bazı eserlerinde halkının tarihini, hayatını adeta bir panorama şeklinde anlatmaktadır. Bazı eserlerinde ise bizzat kendi hayat tecrübelerini anlatmaktadır. Alim Töppe'nin kendine has tarzının en belirgin özelliklerinden biri de eserlerindeki karakterlerin daima bilgilendirici ve öğretici olmasıdır. Bu tarzı bütün eserlerinde görmek mümkündür. Onu özgün ve farklı kılan da budur.

1970-1980'li yıllar, Alim Töppe'nin, edebiyat sahasında, bilhassa nesir türünde artık olgunlaştığı dönemdir. O artık usta ve yaratıcı bir edebiyatçıdır. Kendisiyle aynı kuşakta yer alan yazarlardan bir adım öne geçmiştir. Yazar, millî kültür ve sanatını iyice özümsemiştir. Artık tek amacı ve çabası millî kültüre katkı sağlamaktır. Bu dönemde birbiri ardına eserler yayınlamıştır: "Taşıvul" [Hasat Zamanı, 1976], "Seni Carıgıñ" [Senin Işığın, 1977], "Azatlık" [Hürriyet, 1981], "Adamnı İçer Suvu" [İnsanın İçecek Suyu, 1984]...

Yazar, "Taşıvul" [Hasat Zamanı, 1976] adlı romanında, nesirdeki ustalığı yakalamıştır. Bu eser, kurgu ve estetik bakımdan kusursuzdur. Romandaki karakterler okuyucuya mükemmel bir şekilde aktarılmaktadır. Romanın kahramanları bir yandan dış dünyaları bakımından çok canlı bir şekilde tasvir edilmiş, bir yandan da iç dünyaları, olaylar karşısındaki tepkileri, psikolojileri ustaca aktarılmıştır.

Alim Töppe'nin 1990 yılında yayınlanan "Sañırav Kol" [Sağır Vadi] adlı beş hikâyeden

oluşan kitabında “Artutay” adlı hikâyeye dikkat çekicidir. Yazar bu hikâyede, Malkar tarihinde çok önemli rol oynayan “Artutay” adlı bir beyin hayatı etrafında Malkarlıların eski tarihini ve kültürünü anlatmaktadır.

1980’li yılların sonlarına doğru Sovyetler Birliğinin dağılma sürecine girmesiyle birlikte pek çok yazar gibi Alim Töppe de halkının çileli sürgün hayatını kaleme almıştır. Kabardey-Balkar Cumhuriyeti Devlet Edebiyat Ödülüne lâyık görülen “Sıyrat Köpür” [Sırat Köprüsü, 1993] adlı eserinde halkının sürgün arifesindeki günleri, sürgün edilişi, çile ve ıstırapla dolu sürgün yılları, sürgün dönüşünde bitmek tükenmek bilmeyen zorluklar, engeller anlatılmaktadır.

Alim Töppe, edebiyat sahasında verdiği başarılı eserler dışında, Karaçay-Malkar edebiyatı üzerinde yaptığı ilmî çalışmalarla da tanınmaktadır. Karaçay-Malkar yazılı edebiyatının kurucusu sayılan Kâzım Möçü’nün hayatı ve eserleri üzerine hazırladığı “Möçülanı Kâzım-Çıgarmalarını Eki Tomlugu” [Kâzım Möçü-İki Ciltlik Eserleri, 1989] adlı eseri ona büyük şöhret kazandırmıştır. Bu eser aynı zamanda onun doktora çalışmasıdır. Bu çalışmayla kendisi bilim doktoru olmuştur. Yazar, söz konusu bu eserle ilgili ilginç açıklamalarda bulunmuştur. Kendi ifadesine göre, bu eseri hazırlamak onun yaklaşık on beş yılını almıştır. Öte yandan, böylesine uzun ve titiz bir şekilde hazırlanan bu çalışmanın, dönemin yayın kurulundan onayı ve basılması aşamasında oldukça engeller çıkarılmıştır. Bilhassa, Kâzım Möçü’nün dinî şiirleri, eserin basılmasında en önemli engel olarak gösterilmiştir. Alim Töppe ise bu engeli şöyle aşmıştır; Kâzım Möçü’nün “İyman-İslam”, “Aldanmagız Ahır Zaman Duniyaga”, vb. gibi dinî şiirlerini eserin ana kısmında değil de, eserin en son kısmında,

dipnotlarda göstererek yayınlamıştır.

Bunun dışında yazarın daha birçok ilmî çalışmaları vardır: “Omar Etezov” [1967], “Malkar Proza” [Malkar Nesri, 1974], “Kâzım Meçiyev” [1979], “Oçerki İstorii Balkarskoy Literaturı” [Malkar Edebiyatı Tarihi, 1981], “Kaysın Kuliye” [1995]. Yine edebiyat üzerine orta ve lise derecesindeki okullar için hazırlanmış olduğu kitapların sayısı bir hayli fazladır: “Malkar Adabiyat” [Malkar Edebiyatı, 1993]...

Alim Töppe’nin, toplu şekilde, bazı eserlerinin künyesi şöyledir: “Canım Sense” [Canım Sensin, 1959], “Cannetni Kızı” [Cennetin Kızı, 1966], “Omar Etezov” [1967], “Otluk Taşla” [Çakmak Taşları, 1969], “Namıs” [Şeref, 1971], “Malkar Proza” [Malkar Nesri, 1974], “Taşıvul” [Hasat Zamanı, 1976], “Seni Carıgıñ” [Senin Işığın, 1976], “Kommunist” [Komünist, 1976], “Guppur Gevüznü Köpürü” [Guppur Gevüz Köprüsü, 1978], “Kâzım Meçiyev” [1979], “Karındaşla” [Kardeşler, 1981], “Azatlık” [Hürriyet, 1981], “Oçerki İstorii Balkarskoy Literaturı” [Malkar Edebiyatı Tarihi, 1981], “Colda Tüşgen Taş” [Yolda Düşen Taş, 1983], “Adamnı İçer Suvu” [İnsanın İçecek Suyu, 1984], “Möçülanı Kâzım-Nazmula Kitabı” [Kâzım Möçü-Şiirler Kitabı, 1984], “Möçülanı Kâzım-Çıgarmalarını Eki Tomlugu” [Kâzım Möçü-İki Ciltlik Eserleri, 1989], “Carıklık Kitabı” [Aydınlık Kitabı, 1987], “Azap Col” [Azap Yolu, 1990], “Saññırav Kol” [Sağır Vadi, 1990], “Sıyrat Köpür” [Sırat Köprüsü, 1993], “Malkar Adabiyat” [Malkar Edebiyatı, 1993], “Kaysın Kuliye” [1995], “Artutay” [1996].

Kendisiyle tanışmak, sohbet etmek ve hatta evimde misafir etmek şerefine eriştiğim, Karaçay-Malkar nesrinin ustası Alim Töppe’ye, Allah’tan, uzun ve sağlıklı bir ömür, millî edebiyatımızın gelişmesine pek büyük katkısı olan eserlerinin devamı için güç vermesini diliyorum.

